

Чурапчыга — бу күнүргэ

ЧУРАПЧЫГА — БЫРАБЫТАЛЫСТЫБА ОТЧУОТА

Тыа хаһаайыстыбатын министириэ Александр Атласов салайааччылаах ситэриилээх былаас отчуоттуур биригээдэтэ Чурапчы улуунуоҕар олунньу 12-14 күннэригэр сырытта. Отчуот үс бөлөхүнэн арахсан, бары нэһиликтэри хаһан ыйытыллына.

Онуоха биһиги олунньу 12 күнүгэр Александр Павлович салайар бөлөхүн сүрүннэһэн Бахсы, Алабар нэһиликтэригэр сырыттыбыт. Оттон Үөрэх министириин солбуйааччы Ирина Любимова салайар бөлөхө Мугудайга, Хайахсыкка, Үлэ уонна социальнай сайдыы министириин солбуйааччы Иван Алексеев бөлөхө Төлөйгө, Мындабаайыаа үлэлээтилэр.

БАХСЫГА

Өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн ыйытыллыбыт 2018 сыллаах үлэни улууспут куратора Александр Павлович бэрт тийимтиэтик, саас-сааһынан чопчу быһааран, сийилии кэлсээтэ.

Бу отчуоттарга дьон кэлитэ элбэҥ бэлиттэнэр уонна чуолаан, бахсылар хайа да сыллааҥар элбэх ыйытыгы биэрбиттэрэ киһини үөрдэр. Чуолаан нэһиликтэригэр «Меркурий» систиэмэтин үлэтин болпурдуһугар, үүт-эт сыанатыгар, оттук, уматык сыанатын үрдээгинигэр болпурдуостар киридилэр. Маны тэнэ, сиргэ үлэлээгин болпурдуһугар өрөспүүбүлүкэ өттүттэн туох үлэ барарын сийилии ыйыталастылар. Бахсы нэһиликэ улууска да, өрөспүүбүлүкэ да култуура зйгэтин бастын дьон уутуйан үөскээбит сирдэригэр буолар. Онон, олохтоохтор кулууп дьэитин туруорсуулара оруннаах.

АЛАБАРГА

Салгыы Алабар нэһиликтэ ыйытыллыбыт отчуокка нэһиликтэ олох-дьаһах, оҕо пособыагыгар кирибит уларыыйылар, цифровой тэлэбиидэниэ тула араас өрүттээх болпурдуостар киридилэр. Нэһиликэ биэр бастын үлэлээх бааһынайа Н. Лыткин нэһиликэ кыараҥас сирдэригэр, дүлбэ астарыытын, сиргэ оноруу болпурдуһун туруорда. Чыыппараҥа эмиэ «Меркурий» болпурдуһугар кирибит тохтоон ыйыталастылар, үүт туттарааччылар бу бырагыраама тула элбэх мунаарар көрүүлэрин эттилэр. Маныаха, үүт туттарар дьон долгуйара, санаалара да хоппот курдук буолуута ханна барыай? Маныаха, «Меркурий» ситим өйдөмөт өрүттэригэр элбэх этии кирибитинэн, бу күнүргэ бааһынайдар, үүт туттарааччылар кытыылаах уопсай мунньаҕы тэрийэргэ быһаарыстыбыт.

Отчуоту истибит дьон өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн үлэ сөптөөхтүк барарын бэлиттэн туран, ситэриилээх былаас үлэтигэр сөптөөх сыананы биэрдиҥэр.

ЧАКЫРГА

Олунньу 13 күнүгэр сарсыарда 10 чаастан Чакыр нэһиликтэ Александр Павлович Атласов бөлөхө отчуотун саҥалаата. Дьон кэлитэ сөбүтэр — барыта 72 киһи кытыыны ылла. Бу нэһиликкэ эмиэ үүт сыанатын болпурдуоха, пенсияга тахсыы реформатыгар уларыыйылар, хаарбах дьэиттэн көлүү бырагыраамата, сана кирибит нолуоктар тустарынан ыйыталастылар. Николай Адамов: «гаас, электроэнергия, убаҕас оттук сыаната саха сиригэр тоҕо чөлүөбүтүгү, дьинэр, саамай сиргэн хостонор бааһыдаах дойдуга олоробут», — диир ыйыталаста. Дьыосаат сөбүдүсэйдэ В.К. Еремеева уопсай нэһиликэ дьонун-сэргэтин аатыттан кытаанах баҕу хомуйууга кириэр нолуок, уһууаанга сылдыар оҕолордоох дьон компенсацияларыгар кириэр уларыыйылар туһунан сийилии ыйыталаста. Маны тэнэ, чакырдар улууска биэр саамай элбэх эти-үүтү туттарар дьон буолалларынан, тыа хаһаайыстыбатыгар кириэр эрэр «Меркурий» систиэмэ үлэтин сийилии ыйыталастылар.

Иван Ануфриев: «Өрөспүүбүлүкэ олус сайынна, тас дойдуну кытта сөбүлэн түһэриллэн, үлэ барарын истэбилэ олоробут. Ити эрэри, тыа сиригэр олорор дьон онорон таһаарыыларыгар өссө киэн болломтону ууран, үүт-эт сыанатыгар үлэни олохтоохтук ыйыталаһа буоллар», — диир баҕа санаатын тизэртэ. Өрөспүүбүлүкэ үлэтин сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

ХАДААРГА

Хадаар нэһиликтэ сааланы толору дьон-сэргэ мустан, барыта 96 киһи кытыыны ылла. Нэһиликтэ тыа дьонун сиринэн, болпурдуостара эмиэ бүтүгү кэмгэ кириэн туар уларыыйыларга тохтоото. Ол курдук нэһиликкэ гаас кириитин, «Меркурий» систиэмэтин, оҕо пособыагыгар кирибит уларыыйылар тула киридэ. Маны тэнэ, ветеринария үлэтигэр, чуолаан сизмэлээгин болпурдуһугар буолла. Ыйытыллыбыт кэлсэтииттэн киэн хабааннаах ыйытыгы Өлүөнэ өрүһү туруору муостаны тутуу болпурдуоһа турда.

Түмүгэр элбэх киһи отчуот олус үчүгэйдик ааспытын бэлиттээтилэр. Бары ыйыталаһар үлэни сөптөөхтүк

салайсан, нэһиликэ биэр санаанан сомолорһон көмө буолар кыахтааҕын бэлиттэн эттилэр. Гаврил Гаврильевич Луковцев отчуоту үчүгэйдик сыаналаан туран, инникитин тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар дьонго сөптөөх болломтону биэрип олус наадалааҕын эттэ. Кини чуолаан саха тылын күнүгэр дьүөрлүү тутан, ийэ тылы оҥуолааҥа үөрэтии чааһа эбиллэригэр, методикатыгар үөрэтии арыый судургутутар хайыска оҥууларга буоллар диир баҕа санаатын тизэртэ. Олохтоохтор ситэриилээх былаас отчуотун сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

ХАТЫЛЫГА

Хатылы нэһиликтэ барыта 101 киһи отчуокка кытыыны ылла. Отчуокка сүрүннээн тыа хаһаайыстыбатыгар туһуламмыт ыйытыктар киридилэр. Маны тэнэ, суолу-иһи тупсарыыга, гаас ситимин аҕалыыга болпурдуостар кириэн эппиэттэннилэр. Хас биридди киһини долгутар пенсияга тахсыы, үлэтэ суох буолуу болпурдуостара туора турбатылар. Нэһиликэ кырдыаҥас олохтоох Николай Федоров өрөспүүбүлүкэ үлэтэ сөптөөх хайысханан баран иһэрин бэлиттэн туран, нэһиликтэ гаас кириитин туруоруста. Сана хочолунан тутуллан, нэһиликэ аныгылы кластернай бырайыакка кириэр кэсимиһээх былааныгар өрөспүүбүлүкэ салалтатын өттүттэн көмө, өйөбүл баар буоларыгар баҕардылар.

Надежда БОРИСОВА.

МУГУДАЙГА

СӨ үөрэххэ уонна наука министириин 1-кы солбуйааччы Ирина Любимова салайааччылаах ситэриилээх былаас отчуоттуур 2-с бөлөхө олунньу 12 күнүгэр Мугудай, Хайахсыт нэһиликтэриттэн саҥалаата. Ирина Павловнаны кытары СӨ экономика министириин солбуйааччы Татьяна Лебедева, СӨ доруобуйа харыстабылыгар министириин 1-кы солбуйааччы Егор Прокопьев, Ил Түмэн дьокутаата Павел Пинигин мунньахха кытыннылар.

Мугудай нэһиликтэ отчуоту 88 киһи кэлэн иһиттэ. Үөрэх министириин бастагы солбуйааччы Ирина Любимова дакылаатын кэнниттэн олохтоохтор быһырыыныгы боротокуолга кирибит туһааннаах болпурдуос кириэн үөрэттилэн баран, күн-бүгүн туох да үлэ ыйытала илигин аһаҕастык эппиттэн улаханньык астыннылар. «Урукку сылларга Бырабытталыстыба отчуотугар итинник көстүү суох буолара» диир олохтоохтор эттилэр. Нэһиликтэ чопчу ыйытылары уонна этиилэри киллэрдэ. Ол курдук, нэһиликкэ уһууаан, баһаарынай чаастууллуулар тыын болпурдуос быһыытынан туруорулунна. Үүт харчытын үрдэтигэр, сайынны футбол оҕо лаабырын ханатыыга, нэһиликэ хоту өттүгэр суолу-иһи онорууга, биэрэки бөбүргөтүүгэ, эдэр исписалистэри үөрэтэргэ болломтону уурууга кэккэ санааларын, көрүүлэрин эттилэр. Мугудай баһылыга Кузьма Пермяков боротокуолга киллэрдэ болпурдуостарын дьонун-сэргэтин уопсай куопастатан, бигэргэтэн биэрдэ.

ХАЙАХСЫККА

Бөлөх салгыы, кэлэ 7 чааска отчуоту Хайахсыт нэһиликтэ ыйытта. Олохтоохтортон 43 киһи кэлэн кытынна. Сүрүн болпурдуһунан сана оҥуола-саад тутуллуутурда. Ону таһынан уурбатын тардыллыыта, гаас ситимигэр холбонуу боротокуолланыйлар. Итинэн олохтоох балыыһаҥа ыарыһахтар сытар миэстэлэрин аччаппаттарыгар, почта үлэтигэр болломтону уурууга этиилэр киридилэр. Хайахсыт нэһиликтин олохтоохторо отчуоттуур бөлөххө, гаас ситимэ тардыллыытын үлэтэ кирибитинэн уонна оптоволоконнай сибээс кэлбитинэн, улаханньык махтаннылар, салгыы даҕаны таһаарылаах

үлэни баҕардылар.

Бу иһин нэһиликэ олохтоохторо ситэриилээх былаас отчуотун 100% сөптөөбүнэн аахтылар.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бырабытталыстыбатын отчуотун туруорар иккис бөлөх олунньу 13 күнүгэр Арыылаах, Кытаанах, Сылан нэһиликтэригэр сырытта. Бу күн Сахалыы сурук-бичик, төрөөбүт тыл төрүттэммит күнэ буолан, отчуокка кэлбиттэри олохтоох салалта, оҥуола оҕолоро, нэһиликэ талааннаахтара хомойоххоонунан, ылбабай ырыанан эбэрдэлээтилэр.

АРЫЫЛААХХА

Отчуоту Бырабытталыстыба бэрэссэдээтэлин үөрэххэ уонна наука министириин бастагы солбуйааччы Ирина Любимова туруорда.

Ыйытыыга кэллэҥи сылларга мэлдьи ыйытыллар, туруорсар болпурдуос—үүт туттарыы сыаната бастаһынан киридэ. Итин таһынан кыра бааһынай хаһаайыстыбаларга, чааһынайдарга көмө көрүлүүтэ, суол өрөмүөнэ, интэринизит сибээһэ, доруобуйа харыстабылын болпурдуостара кириэн эппиэттэннилэр.

Тыл этиитигэр Василий Борисов нэһиликкэ бэргэнигэр суоһун, ыҥырыыга кэлэн баран сорохторго ситэ сылдыһаттарын кириитикэлээтэ. Николай Борисов нэһиликтэ гаас өнөтүнэн туһаныы тустаах бырагыраамаан кириэн эрэрин, бу дьон олоһун тупсарыыга олус улахан суолталааҕын бэлиттээтэ, инники өттүгэр улуус хоту өттүгэр баар нэһиликтэринэн бу ситими тардан, салгыы Таатта улуунуоҕар ыларга эттэ. Егор Барашков өрөспүүбүлүкэ салалтатыгар Платон Ойуунускайы, Максим Аммосову, Исидор Барахову кытары биэргэ үлэлээбит Иван Винокурову үйэтигэр үлэлээргэ, архитектура-историческай пааматынньык быһыытынан сыаналанар таһаар дьэитин өрөмүөнүгэр үл көрүүтүн туруоруста. Атын тыл эппиттэр кырыны нэһиликкэ этиири тэриптэ баар буолуутугар, эминэн хааччыыыга ураты болломто уурулуохтааҕын бэлиттэн туран, ФАП тутулларын туруоруустулар. Бырабытталыстыба үлэтэ сөптөөбүнэн сыаналанна.

КЫТААНАХХА

Дакылаат сүһүнүнэн ыйытыыга сана оҥуоланы туттарыы, үүт, эт туттарыллар сыаната, эдэр ыччаты үлэнэн хааччыыы, доруобуйа харыстыбылын болпурдуостара кириэн эппиэттэннилэр.

Тыл этиитигэр Мотрена Леонтьева сөбүдүсэйдэ кэмгэ нэһиликтин бастын дьонун үлэлэрин-хамнастарын киэн тутта сырдатта. Бырабытталыстыба саҥаада эдэримсийбигин, сана сүүрэн кирибитин хайгырын эттэ, киһилэр тыа сиригэр хото сылдыһалларын, норуоттарын туһугар күүстэрин харыстаммакка, таһаарылаахтык үлэлиллэригэр алгыһын тизэртэ. Иван Попов оҥуола оҕолоро хас да сиринэн үөрэнэллэрин, сана оҥуоланы туруорсууттара ыраппытын эттэ, сылытыыыга салалта үлэлээригэр туруоруста. Нолуок табаар, бороодука сыаната үрдүү туарынан, тыа сирин сүрүн салаатын—үүт, эт туттарыллар сыанатын үрдэтэри туруоруста. Софья Сорокумова баһылыны тупсарыыга олохтоох дьаһалта кыһаллан үлэлээспитин, көмөлөспүтүн бэлиттээтэ, нэһиликкэ «Сайды» бырагыраама ыйыллан, былааннаах үлэ ыйытлан эрэрин эттэ, эдэр ыччат олохсуйуутугар үлэлээх, хамнастаах буолуу, олорор усулуобуйа быһаарар оруоллааҕын этэн туран, Бырабытталыстыба ити хайысхага күүскэ үлэлиирэ наадатын ыйда. Мунньах кытыылаахтара Бырабытталыстыба үлэтин сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

Салгыытын 2-с стр. көр.

УЛУУСА — БУ КҮННЭРЭ

Салгыгта. Иннин хаһыат 1-кы стр.көр.
СЫЛАННА

Улууспут бу улахан нэһилиэгэр отчуоту истэ, ыйыталаһа, санааларын этэ 103 киһи сырытта. Дахылаат сүннүүнэн ыйытыыга, инники нэһилиэктергэ курдук, эмиз үүт, эт туттарыллар сыанатыгар, таас кириитигэр, быһыт ончуутугар, сылытыныыга, сир ончуутугар болпурустар кириэн эппизтэннилэр.

Тыл этиитигэр Николай Макаров Улахан Күөл оскуолатыгар КСК иккис сылын үлэлээбэтин кириитикэлэстэ. Ойбон Күөл быһы-тын онорору туруоруста, сир ончуутугар үлэлээргэ эттэ. Борис Баишев өрөспүүбүлүкэ салалтата „Сарыи сылын оболоро“ дьэн статуһу олохтообутугар махтанна, ол эрэри итиннэ көрүлэр ый аайы бэрлээхтээх 1000 солк. харчыны атын чэпчэтинэн туһанар буоллаххына, ылбат балаһыаньа баарынан, тиксэбэтэрин, итини көннөрөр наадатын эттэ. Салгыи киһи элбэх оболоро нэһилиэк уһуаана эргэрбитинэн, сана таас уһуаан тутулларын туруоруста. Иван Ноговицын ыраах сиртэн таһабыс таһылыгыгар үлэлээбит хамнастарын, дуоһабыр баарын үрдүнэн, ылбатахтарын эттэ, итини ыларга көмөлөһөргө көрдөстө. Түөйэ учаастагыттан Валентин Дьячковский оскуола-саад өрөмүөнү наадыарынан, үл-харчы наадатын, суолу онорууну ситэрини, үүт, эт туттарыллар сыанатын үрдэтэри туруоруста. Баһылык Егор Сивцев Сылан нэһилиэгэр Улахан-Күөл, Бэрэ, Түөйэ, Дьаарылпа учаастактары кириэлэрин, оһон оптимизациянан штаттар сарбылларга улахан охсуулаах буолуобун эттэ, итини учуоттуурга көрдөстө. Үлэни сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

Бу үс нэһилиэккэ Ил Түмэн дьокутаата Павел Пингин сырытта, үлэ-хамнас тэрээһинигэр туһайан тыл эттэ. Мунньаха кирибит этиилэр боротуоһолланан, улуус дьаһалтатыгар кириэн түмүллүөхтэрэ.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Бырабыыталыстыба отчуоттуур үһүс бөлөбүн СӨ үлэсэ уонна социальнай сайдыыга министириин бастагы солбуйааччы Иван Иванович Алексеев салайда. Бу бөлөххө ОДьКХ министиритибэтин Департаментын салайааччытын солбуйааччы Мария Николаевна Прокольева, СӨ сүөһү, сылгы иитиитигэр Департаментын салайааччытын солбуйааччы Алексей Дмитриевич Жирков, Ил Түмэн дьокутаата Семен Иванович Никитин бааллар. Киһилэри кытары улуус баһылыгын социальнай политикага солбуйааччы Николай Аммосов, баһылыгы экономикага, инновацияга солбуйааччы Иннокентий Матвеев, тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начаалынньыга Анна Захарова, улуустаагы киһи баһылыга кылаабынай бырааһа Александр Коржин о.д.а. тэрэлтэлэр бэрэстэбиитэллэрэ сылдьыстылар.

төлөйгө

Үһүс бөлөх үлэтин Төлөй нэһилиэгиттэн сабалаата. Мунньагы нэһилиэк баһылыга Игорь Владимирович Николаев салайда. Мустубут дьонко сүрүн дахылааты бөлөх салайааччыта Иван Алексеев иһитиннэрдэ. Нэһилиэккэ сүрүннээн «Меркурий» систимэ үлэтигэр, үүт сыанатын үрдэтигэ, сана тэриллэбит урбааньыттарга көмө, хаарбах дьыллэртэн дьонун көһөрүү, Өлүөнэ эбэни туоруур муоста тутуллуутун, Чурапчыттан Бэстээххэ диэри хаһан тимиер суол ууруллуобун, тизхиныкэ уматыга олохтоох сиргэ ончуллуутун тула ыйытылары биэрдиһэр. Соторутааҕыта Ил Түмэннэ сана ылыныллыбыт «Кытаанах бөһү дьаһайы» сокуон туһунан чопчуластылар. Хочуолунайдарыгар сана эбийиэктэр холбонуктаахтарын этэн туран, кыамтатын улаатыннарарга туруорустулар, даамбалары бөдөрөтүүгэ этии киллэрдилэр. Төлөйгө быйыл сана уһуаан дьиз-тэ үлэсэ кириэхтээх. Онон олохтоохтор Өрөспүүбүлүкэ Бырабыыталыстыбатыгар махталларын биллэрдилэр. Отчуоту истибит 60-ча киһи Бырабыыталыстыба үлэтин сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

МЫНДАБААЙЫГА

Бу күн кизэ 7 чаастан сабаламмыт мунньаха 61 киһи кытылыны ылла. Мунньагы нэһилиэк баһылыга Анна Николаевна Флегонтова салайда. Мындабаайы олохтоохторо айылҕа харыстабылын туһунан, ньиэп онорор собуот наадатын, иммиграция хонтуруолун, Өлүөнэ эбэни туоруур муоста тутуутун ыйыталастылар. Нэһилиэккэ «Меркурий» систимэтин болпуруохтар

элбэх ыйытыны биэрдэ. Олохтоохтор оскуола дьизтэ эргэрэн, сыллата өрөмүөнү эргэрэн, тэллэй буолбутун бэлиттэн туран, сана эбийиэги туттарарга туруорустулар. Салгыи өрүгү туоратар паромнара эргэрэн, сатаан өрөмүөннэмэт туруктаабын эттилэр, итигиэ кириигэ көмө бырагыраамалары сурастылар. Агро-оскуола сайдыытыгар сирин таһаастыыр тизхиныкэ, халаан уутун куттала суох аһарар сана даамба тутуллуута наадатын эттилэр. Мындабаайылар СӨ Бырабыыталыстыбата ааспыт сылга ыйыт үлэтин-хамнаһын сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

Людмила ГОРОХОВА.

СОЛОВЬЕВКА

Салгыи СӨ үлэсэ уонна социальнай сайдыыга министириин бастагы солбуйааччы Иван Алексеев салайар отчуоттуур бөлөбө олунньу 13 күнүгэр Соловьев, Болтоно, Одьулуун нэһилиэктеригэр үлэлэстэ.

Онуоха хас нэһилиэк ахсын үүт сыанатын үрдэтии, «Меркурий» систимэтэ олоххо кириитэ, суолу-иһи тупсарыи, уматык сыаната үрдэһинэ, сотору кэминэн олоххо кириэхтээх «Кытаанах бөһү-сагы дьаһайы» 89 нүөмэрдээх федеральнай сокуон, дьизэни киһи ититэр ситимнэ холбосхунна материальнай көмө көрүлүүтэ, нэһилиэккэ элбэх пууннарга оптоволонно ситимэ кириитэ тыа сирин дьонун саамай долгутар болпуруостарынан буолла.

Отчуоттуур бөлөх сарсыарда 10 чааска Соловьев нэһилиэгин олохтоохторун кытта көрүстэ. Отчуоту истэ 72 киһи кэлбит.

Мырыла олохтоохторо бөһүөлэктэригэр оптоволонно ситимэ хаһан кириэрин, онуоха 700 кэринэ остуолбаны туруорууга салалта өттүттэн тух көмө көрүлэрин, сайынны кэмнэ, чуоллаан от үлэтин кэмигэр уматык сыанатыгар чэпчэтинэн туһаныи, орто анал үөрэхтэргэ үөрэнэр устудьуоннар истипиэ-дйэлэрин кэмэйэ тобо кыратын туһунан, Даһаа Амматыгар диэри суолу оноруу хаһан былааннаарын ыйыттылар.

Нэһилиэк олохтоохторо, билгилэн үлэлиин туарар хочуолунай хаарбах турука кирибитинэн уонна кыамтата кыратынан, кээкэ сылларга сана хочуолунай тутуллуутун, оттуур сирдэригэр уонна сайылыктарыгар айанныыр Даһаа Амматыгар диэри саамай суолталаах суолу онорууну туруорустулар. Ону тэнэ хамнас кыратынан, тыа сирин оскуолаларыгар учуутал тохтообот буолбутун бэлиттэн туран, аһыйах үөрэнэччилээх тыа сирин оскуолаларын учууталларын хамнаһын үрдэтиигэ, сана испиэлиистэри олохсугууга болгомто ууран хайысхалаах үлэ тэриллэригэр этиилэрин киллэрдилэр. Өрүс сүннүүгэр сытар бу нэһилиэк олохтоохторун саас аайы халаан ууга долгутар. Онон ирдэбилгэ

эппизтиир сана быһыты оноруу кэмэ кэлбитин эттилэр. Мырылалар отчуоту истэн баран, Бырабыыталыстыба ааспыт сыллаагы үлэтин сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

БОЛТОНОБО

Отчуот күнүс 3 чаастан сабалаанна. Нэһилиэк олохтоохторо оһобунан оттон олорор ыалга субсидия көрүлүүтүн, дьизлэри киһи ититэр ситимнэ толору холбуур инниттэн, бөһүөлэк илин баһыгар хочуолунай көһөрүү болпуруохун, «Сабалаан-ны фермер» бырагыраамата тобо тохтообутун, Лена өрүгү туоруур муоста хаһан тутулларын, таас дойдудартан омук дьонно кэптитин хонтуруоллааһынна тух үлэ ыйыттыларын, чоһунан оттуллар хочуолунайга үлэлиир үлэһиттэр хамнастара хаһан үрдүүрүн, Кындаал, Болтоно икки ардыларынаагы суол хаһан ончулларын, о.д.а. тирээн турар кыһалбаларын тула үгүс ыйытылары биэрдиһэр.

Ити кэнииттэн олохтоохтор өттүлэриттэн хас да этии киридэ. Итинтэн саамай сүрүн этиилэри билгилэнирдэххэ, Кындалга диэри суолу онорторуу, Таатта уонна Түөйэ үрээсэ сана таас быһыттары оноруу, хочуолунайга халытаалынай өрөмүөн үлэтин ыйыты, «Үтүө дьыала» чэрчитинэн тутуллуохтаах сана успуорт киһини олоххо киллэрии болпуруостарын туруорустулар. Олохтоохтор отчуоту истэн баран, бука бары сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

ОДЬУЛУУННА

Отчуоттуур бөлөх салгыи Одьулуун нэһилиэгэр айаннаата. Мунньах кизэ 7 чаастан сабалаанна. Отчуотка 126 киһи кэлбит. Олохтоохтор сир аһыттан ыраас иһэр ууну ылыы бырагыраамата хаһан-ныттан үлэлирин, таас уот сыаната тобо үрдүү туарын, тыа сирин учууталларын хамнаһа кыратын, эдэр ычат урбаан эйгэтигэр ылсан үлэлииригэр субсидия көрүлүүтүн, чааһынай дьизлэр «Хаарбах туруктаах дьизтэн көһүү» бырагырааматыгар тобо холбосхунна, нэһилиэк тэрилтэлэргэ оптоволонно сибээһигэр тобо холбосхунна олороллорун, улуустаагы киһи баһылыга иккис учарата хаһан тутулларын туһунан о.д.а. ыйытылары биэрдиһэр, сийилии хоруйдары иһиттилэр.

Оттон этиилэргэ киридэххэ, тыа сирин испиэлиистэрин бэлэмнээн таһаарар аграрнай техникум устудьуоннара олорор уопсайдарын кэнтэн, иккис этэһин туттарарга туруорустулар. Ону тэнэ ычаты тыа сиригэр олохсугууга, олорор усулуобуйаларын тэрийиигэ, үлэ миэстэтинэн хааччылыыга күүскэ үлэлээргэ, ирдэбилгэ эппизтиир сана быһыты туттарарга, ситэ туруоруллуа илик таас стояктарын туруорууга үлэни-хамнаһы тэрийэргэ, кытаанах бөһү-сагы дьаһайарга анал былаһаахкалары онорууга салалта өттүттэн анал бырагырааманы көрөргө этиилэри киллэрдилэр.

Одьулууннар Өрөспүүбүлүкэ Бырабыыталыстыбата ааспыт сылга ыйыт үлэтин 100 % сөптөөбүнэн сыаналаатылар.

Бырабыыталыстыба отчуота бүтүн Холтобо, Чурапчы нэһилиэктеригэр ыйыттылар. Ону кэлэр нүөмэргэ сийилии ааһарын.

Анна ЗАХАРОВА.

Куонкурс

«УРАН ТЫЛ» КҮРЭХХЭ

Олунньу 13 күнүгэр - Ийэ тыл күнүгэр Болтоно нэһилиэгэр С.А. Новгородов аатын үйэтитиэгэ, биер дойдутаахтарбыт - буйун-поэт, тылбаасчыт Г.И. Макаров-Дьуон Дьанылы 105, Саха норуодунай суруйааччыта, тылбаасчыт, чинчийээччи С.А. Попов-Сэмэн Тумат 75, суруйааччы Василий Яковлев 85 үбүлүйдээх сылларыгар анаан, оҕолорго уонна ыччаттарга «Уран тыл» региональной күрэх үрдүк таһымнаахтык ыытылынна. Кыттааччылар сахалыы таһаарыттар киһи астына көрөр.

Күрэх кыттылаахтара, нэһилиэк баһылыктара лингвист-учуонай, саха алпаабытын төрүттээбит Семен Андреевич Новгородов пааматынньыгар сибээһи дьөрбөтүн уурдулар. Болтоно нэһилиэгин баһылыга Варвара Макарова, Саха норуодунай суруйааччыта С.А. Попов-Сэмэн Тумат тыл эттилэр.

Улуус дьаһалтатын социальнай управление начаалынньыга Мария Заболоцкая күрэх кыттылаахтарын эбэрдэлээтэ, ситиһиллэри баарда.

«Уран тыл» күрэх үс хайысханан ыытылынна. Ол курдук бастакы хайысхаба научнай-практической кэмпириэнсийэ кыттааччылар төрөөбүт дойдутарын дьонун дьоннорун - Г.И. Макаров-Дьуон Дьанылы, С.А. Попов-Сэмэн Тумат, В.В. Яковлев олохторун, айар үлэлэрин уонна Чурапчы улуусун суруйааччыларын туһунан чинчийиллэрин көмүскээтилэр. Сэмэн Тумат эксперт быһытынан кыттыбыта кэмпириэнсийэ таһымна үрдэттэ.

Оттон араатардар күрэхтэригэр оҕолор уонна ыччаттар «Тыл-норуот баайа», «Төрөөбүт дойдуга таптап» уонна көгүл тизмэлэргэ тыл эттилэр. Үһүс хайысхаба - Г.И. Макаров-Дьуон Дьанылы, С.А. Попов-Сэмэн Тумат, В.В. Яковлев айымньыларыттан хоһооннору уус-ураннык аахтылар.

Күрэх үөрүүлээх чааһа Болтоно нэһилиэгин үгүс ансаамбылын сахалыы үгүстүнэн сабалана. Субууруускай аатынан Болтоно орто оскулатын үөрэнээчилэр кыттааччылары, ынырылаах ылдьыттары литературнай дьүүһүүнэн эбэрдэлээтилэр. Ытааччы дьүүллүүр сүбэ састаабын билгиллэнэрдэ. Бу күн улахан сомоҕолоһуу оһуохайа тэрилиннэ.

Калерия Борисова, нуучча тылын учуутала, Алабарга ыччат лидерэ:

«Уран Тыл» күрэххэ бастакы холонуум буолар. Үрдүк тэрээһиннээхтик, олус үчүгэйдик буолан ааста. Саха алпаабытын төрүттээччи С. А. Новгородов төрөөбүт сиригэр-уотугар кэлэн, дьону кытары билсэн-көрсөн олус астынным. Манньык тэрээһиннэр кэлэр кэлүөнэ ыччакка олус суолталаахтар дии саныыбын. Ол иһин инникитин да сайда, тэнийэ турарыгар баарабын.

Мин араатардар күрэхтэригэр «Тыл - норуот баайа» диэн тизмэнэн кыттыыны ыллым. Араатардар кэтээн, тэннээн көрүүлэрин интэриэһиргээн иһиттим. Ол курдук «сахалык тылын бырамыысыланнаһы, оскуоланы, «ватсап», «ютуб» сыһыарыларын, мультфильмнэри кытары сибээстээбиттэр.

Иван Пономарев, улуустаабы ыччат бэлиитикэтин отделын исписэлиинэ, араатардар күрэхтэрин дьүүллүүр сүбэтин чилиэнэ:

Төрөөбүт тылбыт күнүгэр аналлаах «Уран тыл» региональной күрэх быһыл 11-с төгүлүн ыытыллар. Бастакы тэрийээчиллэринэн улуустаабы ыччат отделын начаалынньыгынан үлэлээбит Николай Дьяков. Болтоно нэһилиэгэр ыччат лидердээбит-Николаанна Бушуйева уонна Болтоно нэһилиэгин дьаһалата, дьонно-сэргэтэ буолаллар. Манна ыччат мустан, санааларын үлэстэллэр, ый-санаа өттүнэн сайдаллар. Кыттааччы быларыын түһүмэхтэргэ барылар кыттар буоллаһына, быһыл биер түһүмэххэ кыттыыны ылла. Өссө биер уратынан - оскуола үөрэнээчилэрэ киирдилэр. Мин араатардар күрэхтэригэр дьүүллүүр сүбэ састаабыгар үлэлээтим. Биһиги хайысхабытыгар оҕолор, ыччаттар сахалыы ыраастык сангаралларын, истээччи интэриэһин теһе тардалларын, тизмэ ис хоһоонун теһе арыялларын, проблеманы теһе таарыйалларын уонна тизкиһи көрбөккө ааһалларын оһаналаатыбыт.

Марфа ПЕТРОВА.

Сэргэх дьаһал

Чурапчылыы оһуохайы сайыннарыабын

Олунньу 11 күнүгэр «Айылгы» культуура уонна духобунай сайдыы киинигэр чурапчылыы оһуохайга маастар-кылаас ыытылынна. Манна нэһилиэккэртэн оһуохайы таһаарааччылар, оһуохайы тарбаттар соруктаах улуус талба талааннаахтара, араас таһымнаах фольклор күрэхтэригэр кыттыбыт оһуохайдьыттар кынат дьоннорун илдьэ кэлбиттэр. Болтоно нэһилиэгин оһуохайдьыта Валентина Ивановна Дьяковская бастаһынан сабалаата. Кини чурапчылыы оһуохайга иппини, атабы сөйкө туттууну, хаамы уратытын көрдөрдө. Кинини сэргэ Одьулуунтан Александра Николаевна, Амнаттан Лена Егоровна Яковлева оһуохайы таһаардылар. Быыл улууслутугар Сомоҕолоһуу сыла биллэриллибитинэн, аны сайын ыһаахха улахан «Сомоҕолоһуу» оһуохайа чурапчылыы матыыбынан былааннанар эбит. Болтонотообу айымньытын норуот дьыстин

дирижээрэ, Валентина Дьяковская: оһуохайдьыт Ивановна

- Оһуохайынан дьарыктаммытым син ыраатта. Ол эрэри чурапчылыы матыыбынан кэлиһи кэмтэ дьарыктанан эрэбин. Бу матыыбы ийэм Варвара Харайбатова таһаарарын кыра оҕо сыһыан истэр этим. Оттон кэнники Чакырга Маарыйа диэн кырдыаһас оһуохайдьыт чурапчылыы матыыбы таһаарарын сэргээн истибитим. Уопсайынан, оһуохай хас да көрүннээх. Билигин ордук ноһсоороптуу, бүлүүлүү, сунтаардыы уонна өлүөхүмэли этэллэр. Биһиги судургутук энээрэтэн этэбит. Чурапчылыы матыып хаамыыта да ураты, аргый аҕай, намьын собуустук, биһиги бэйэбит хайдах сыһыарбыт курдук туттан-хаптан этэбит. Бу матыыбы тутар нэһилиэккэр улууслутугар бааллар, оскуола оҕолоро да саһыр буоллулар. Быыл нэһилиэккэр икки ардыларынаабы уус-уран көрүү бэстибээлгэр киллэрдилэр. Киһи дойдутун оһуохайын тутуһуохтаах дии саныыбын. Онон бу матыыбы кизниктарбатыабын, сайыннарыабын диэн ынырабын. Кэлэр кэнээһини кэлүөнэ ыччаттар буоллаһына, оһуохайыт сүтэн-симэлийэн биэриэ суоҕа. Бүгүн үөрэтэн баран, бэстибээлбитигэр таһаарыахтаахпыт.

Марфа ПЕТРОВА.

Шенционер, болҕой!

Пенсия улаатан төлөннө

2018 сыл алтынньы 3 күнүгэр ылынныллыбыт 350-ФЗ нүмэрдээх «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам назначения и выплаты пенсий» федеральной сокуон 10 ыстатыйатыгар олобуран, 2019 сыл тохсунньу 1 күнүттэн страховой пенсия биер тус индивидуальной пенсионной «коэффициента, атыннык эттэххэ, пенсия баала 7,05% улаатан, 87 солкуобай 24 харчыга тэннэстэ.

Тохсунньу 1 күнүгэр тургуһан, улууска барыта 5585 страховой пенсия ылааччы баарыттан 3618 үлэлээбит пенсия ылааччыга 7,05% индексацияланан пенсиялара улаатан төлөннө. Индексация түмүгүнэн пенсия орто улаатыыта 1269 солк. тэннэстэ. 2016 сылтан үлэли сыһыар пенсионердарга үлэлиир кэмнэригэр индексация оһоһуллубат. Үлэттэн уурайдаһына, үлэлээн уурайбыт ыйын кэлэр ыйыттан пенсията эрдэтэннги индексацияларга оһоһуран, улаатан төлөнөр.

Аны 2019 сыл муус устар ыйга социальнай пенсия ылааччылар пенсияларын кэмэйэ 2,4% улаатара күүтүллэр. Бу көрүг пенсиялары ылааччыларынан биһиги улууслутугар, сүрүннээн, инбэлиит оҕолор, кыра эрдэхтэриттэн инбэлииттэр эбэтэр үлэ ыстааһа суох кырдыаһаһынан, инбэлиитинэн пенсияга тахсыбыттар, социальнай пенсияны талбыт иитэр киһилэрин сүтэрбит оҕолор буолаллар.

С.П. КУЛИЧКИН,

РФ Чурапчы улуусунаабы пенсионной управлениетын пенсия отделын начаалынньыга.

ОГИБДД извещает

Что делать и как себя вести при ДТП?

К сожалению, не у всех водителей автомобиля, получается, безаварийно водить и иногда случаются мелкие стычки на дороге, что делать и как себя вести при ДТП. Система Европротокола - упрощенная процедура оформления ДТП без участия уполномоченных сотрудников полиции для последующего получения страховой выплаты. Иными словами, это возможность самостоятельно задокументировать факт ДТП, чтобы затем обратиться в страховую компанию за возмещением, и оперативно разъехаться, не создавая заторов на дороге.

Единая форма европротокола утверждена Приказом МВД РФ от 01.04.2011 года № 155. Бланк извещения о ДТП выдает в составе пакета документов страховая компания при оформлении полиса ОСАГО.

Дорожно - транспортное происшествие (ДТП) может быть оформлено без вызова сотрудников полиции, если:

1. Не причинен вред жизни или здоровью;
2. Гражданская ответственность водителей в отношении ТС, участвующих в ДТП застрахована;
3. ДТП произошло в результате столкновения двух транспортных средств (ТС), другому имуществу вред не причинен;
4. У участников происшествия нет разногласий по поводу обстоятельств ДТП, перечня и характера видимых повреждений.

На официальном сайте Госавтоинспекции в сети «Интернет» создан сервис с алгоритмами действий участников ДТП в зависимости от конкретных условий происшествия, размещенный по адресу: <http://www.gibdd.ru/assistant/dtp/>.

Ниже приводится алгоритм действий граждан при ДТП, подпадающем под условия «Европротокола».

ВАЖНО ЗНАТЬ!!!

Если вы после ДТП позвонили в службу «02», то обязаны дожидаться прибытия сотрудников ГИБДД. Оставление водителем места ДТП, участником которого он является, наказывается лишением права управления транспортным средством на 1 - 1,5 года или административным арестом до 15 суток.

По всем вопросам обращаться в ОГИБДД по Чурапчинскому району по адресу: с. Чурапча, ул. Крупская 3А, тел. 41 - 676.

П.П. СИБИРЯКОВ,

Государственный инспектор Дорожного Надзора ОГИБДД ОМВД по Чурапчинскому району.

18-19 февраля распродажа Унтов в ТЦ у кут от фабрики Айнал. Имеется Рассрочка. Тел.: 89247655737

ЧУРАПЧЫ - УСПУОРТ ТУОНАТА

Чурапчы улууһун успуорка салаатын "Сага олох" хаһыакка тахсар анал сыһыарыта

бастакытынан, Амма улууһугар 7-с тыа сириг оонньууларга, иккиннэн, кэлэр сылга 4-с кыһынны ыспартакыйаада, үсүнүнэн, кэлэр сылга Горнай Бэрдыгэстээбэр күүтүлүр "Баһылай Манчаары" оонньууларга уонна төрдүнүнэн, Уус Алдан Бороһонугар 8-с Тыа сириг оонньууларга эргийэн кэлэллэр. Онон сыал-сорук турар – бу түөр сылга туох баар күрэхтэһиилэргэ инники күөҥнэ сылдьахтаахпыт диир.

Итиннэ бастакы соруклутунан – Аммаба ыһтыллар оонньууларга үчүгэйдик бэлэмнэни, үрдүк көрдөрүүлэри ситиһи. Күрэхтэһи, барыта холбоон, 16 көрүннэ ыһтыллыаҕа, итинтэн былырыын сороҕо түмүктэммитэ, онно биһиги улуус 12 көрүннэ кыттан, хомойуох иһин, үс көрүннэ сочуот ылбатахпыт. баскетбол, мини-футбол уонна саахымат көрүннэрэ. Ол да буоллар, 109 путевкалаахпыт. Атын улуустары кытары тэннээтэххэ, инники күөҥнэ Нам, Мэнэ Ханалас, Чурапчы, Амма улуустара тэбис-тэннэ иһэр күрдүктэр. Икки нэдиэлэ анараа өттүгэр улуус баһылыга, салайааччылар, уопсайа 10 киһиттэн састааптаах делегация, Амма улууһугар тийэн, оонньуу ыһтыллыахтаах сириг көрөн, улуус дьаһалтатын кытары муньахтаан кэллбит. Онон ыспарсымыаннар түһэр, хонор сирдэрэ, астар-уөллэрэ быһаарылынна, урукку да сылларга ити болпурдус олус үчүгэйдик быһаарыллан кэлбитэ, онон улууспут улахан тэрилтэлэригэр махталбыт мунура суох. Быйыл Сомоҕолонһуу сылынан, улууспут эрэ иһигэр буолбакка, куоракка опорор биир дойдулаахтарбытын, тэрилтэ салайааччыларын, Ил Түмэндьокутааттарын Павел Пинигины уонна Михаил Гуляевы кытары тэннэ үлэлэһэн, биир өйгө-санааҕа түмүллүөхтээхпит. Онон анаан анал бырайыак оҥотулунна. Успуорду таптааччыларга, успуорт бары сүгүрүйээччилэригэр улаханлык махтанабыт – биһизэх эрүү сүбэ-ама буолаллар. Онон, түгэниэн туһанан, өссө төгүл көрдөһүө этибит – социальной

ИВАН ОКОНЕШНИКОВ:

“Чурапчы ыспартыбынай аатын үрдүктүк тутуобун!”

Чурапчы улууһун дьаһалтатыгар 2018 сыл сэттиннэ 7 күнүттэн успуорт бырабылыанньатын салайааччытынан Иван Иванович Оконешиников аһаммыта. Онон Иван Иванович үлэлээбитэ оруобуна үс ый буолла. Кинини улууспутугар сана үлэлээн эрэр киһи дирибит табыллыбат. Того диктэххэ, 1997-2003 сылларга улууска успуорт отделын начаалынньыгынан үлэли сылдьыбыта. Онон бүгүҥҥү кэпсэтиибит, чуолаан, улуустаабы успуорт федерацияларын үлэлэрин-хамнастарын, аны сайын ыһтыллыахтаах улахан оонньууларга бэлэммит туһунан буолуоҕа.

“Бастатан туран, улуус баһылыга Андрей Тимофеевич успуорт өттүгэр туруорбут соруктара быһаччы өйдөнүмтүүлэр. Ол инниттэн нэһилиэк баһылыктарын кытары көрсөн кэпсэппиппит. Оно халандаарынай быһааны быһаарыһа, инники соруктары толорууга кизг ырытыһы буолбута. Ити кэнниттэн оччотообуга баар успуорт 22 федерациятын ыһыран, ким туох ыарахаттары көрсөрүн, туохха уларыһы тахсыан сөбүн туһунан кэпсэппиппит. Оттон үһүс нэдиэлэбэр нэһиликтэр ыспартыбынай инструктордарын ыһыртаабытым, онно үөрэрим диир – бачча кырыымчык кэмнэ нэһилиэк баһылыктара үһ-харчы тыһыран, инструктордары тутан опороллор.

Онон үһүн, уһуһууах кэпсэтиһи, сүбэлэһи кэнниттэн 8 федерация бэрэссэдээтэлэ уларыйда. Ону таһынан 3 федерацияны эбэн биэрдибит. Холбоһура, бэрэһэ улахан муньах буолан ааста. Көҥүл тустуу бары көрүннэртэн инники күөҥнэ турар. Бу федерацияны улууспут баһылыга Андрей Тимофеевич 5 сыл устата сүрдээх үчүгэйдик салайан кэллэ. Ол Николай Тарскай бириһин ыһтыыга дьэһкэтик көстүбүтэ. Онон Андрей Тимофеевич “тустууну балаһча эмэ атабар туруордум” диир, аны бэйэтин баһатынан, улууспутугар биир хаалан иһэр хайыһар көрүнүн федерациятын бэрэссэдээтэлинэн аһанна. Оттон тустуу федерациятын сана бэрэссэдээтэлинэн Чахыр нэһилиэгиттэн төрүттээх, билигин “Сахатранснефтегаз” иһинэн үлэлиир монтажтыыр бырабылыанньа начаалынньыгын Михаил Афанасьевич Кириллини биир сүбээн бэрэссэдээтэлинэн таллыбыт. Михаил Афанасьевич бэйэтэ ураты тусла көрүүлэрдээх. Онон үлэлиэ дии саныыбыт. Маны таһынан 4-с кыһынны оонньууларга бэлэмнээн, сана федерациялары тэрийдибит: шорт-трек, хоккей, фигурнай катание. Ону сайыннарар инниттэн үчүгэй барьердардаах каток оҥотуллуоҕа, бу үс көрүннэ федерация бэрэссэдээтэлинэн “Хатан” ХЭТ генеральнай дириэктэрэ Владимир Сивцев аһанна.

Инники түөрү сылга 4 улахан күрэхтэһи баар.

ситим нөҥүө туох баар билиигитин-көрүүгүтүн, сүбэбитин-амабытын үлэстэ, сырдата опорун. Урукку да сылларга ыспартыбынай Чурапчы аатын аҕа көлүөнэ убайдарбыт, эдьийдэрбит үрдүктүк тутан кэлбиттэрэ. 1968 сылтан саҕалаан ыһтыллар ыспартакыйаадаларга Чурапчы улууһа мэлдьи үс иһигэр сылдьара. Онон Чурапчы «ыспартыбынай» аатын өссө да үрдүктүк тутуобун диир ыһырабын!”

Сыһыарыһы бэлэмнээтэ Семен ЖЕНДРИНСКИ.

Үөрх-иитии

сыллааха оркулаба кириэн иннинээдэ оёолору иитэр-үөрэтэр икки тэрилтэни холбоон, „Улыбка“ оёо сайдар киинэ тэриллибитэ. Билигин бу уһуяан эрдэ үлэлээбиттэргэ у б а с т а б ы л бэлиэтинэн, кинилэр садалаабыт үлэлэрин салгааччы, утумнааччы буоларынан, уруку аатын илдэ сылдыра сизрдээх.

Барыта 4 бөлөхүнэн 142 оёо сылдыар. Үс сааһыттан сэттэ

ылбыттар. Итини салгыы сайыннаран, 2003 сыллааха саха сизирин-туомун, ойуутун-дьарбаатын, өгүн-дьүһүнүн оёо айар уонна толкуйдуур дьобурун сайыннарыга туһулуур сыалтан, „Этносемиотика нонүвэ оркулаба кириэн иннинээдэ саастаах оёолор айар-тутар культуураларын сайдыытын төрүттэрин тарыйи“ тизмэнэн өрөстүүбүлүкэтээдэ экспериментальнай былаһааха буолан үлэлээбиттэрэ. 2005 сылга „Көнүл үөрэхтээгин ситимэ оёо уонна улахан киһи айар-тутар дьарыктарын тарыйи усулусбуята“ тизмэнэн федеральнай экспериментальнай былаһааха буолары ситиспиттэрэ.

Уһуяан үлэтин сүрүннүүр „Тобус эйгэ“ бырайыак саха оёотун сизрдээх,

ДОО“ бырайыагынан үлэтин садалаабыта. Иитиллээччилэрэ бу бырайыакка иннигэһэ суох кирибиктэрин, бэйэлэригэр сөптөөх бырагыраамаларга сатабыллаахтарын бэлиэтииллэр.

2018 сылга „ЮНЕСКО ассоциированнай оркулапарга кандидат“ бырайыак иһигэр Саха сириттэн „Улыбка“ уһуяан кириэн үлэлэһэн эрэр.

Үөһээ суруллубут бырагыраамаларынан үөрэтиигэ-иитиигэ араас куруһуоктары, түмсүүлэри үлэлэтэспэр. Ити туһунан методис Александр Собакина, старшай иитээччи Анисия Беляева билиһиннэрдилэр. Иитиллээччилэр „Тигилик“ телестудия үлэлэппиттэр, мулытстудиялаахтар, „Робототехника“ куруһуок, „Моя Улыбка“ муусукаальнай салону, сайынны „Патриот“ лаабыры үлэлэппиттэр. Итин-тэн да атын элбэх тэрээһиннэрдээхтэр. Багаран, үлүһүйэн туран үлэтииллэрэ сэрэх кэпсээннэригэр, сырдыгынан сыдыаһар мичээрдэригэр, тутталларыттан-хапталларыттан көстөр. Айымнылаах, таһаарылаах үлэлэрин элбэх Гранны ылбыттар, 2005 сылга Россиятаабы „Сыл бастын дыссаата“ күрөх лауреатынан буолбуттара, 2007 сылга „Мин баарбын“ социальнай бырайыагынан өрөстүүбүлүкэтээдэ дьаарбанка кыайылааба, 2008 сылга „Оркулаба кириэхпин баҕарабын“ бырайыагынан улуустаабы бэстибээл дипломанынан, „РОСТ“ бэстибээл лауреатынан, улуус уһуяаннарын күрээр мэлдьи инники сылдыһыттар, элбэх үлэһиттэрэ, иитиллээччилэрэ араас куонкурустар, күрэхтэр кыайылаахтарынан буолбуттара туоһулуур.

Бу кэпсэтэр кэммитигэр оёолор үксүлэрэ күнүс утуяа сытар буолан биэрдиһэр, иитээччилэр мунһахтыы, сүбэлэһэ түмүстүлэр. Онон биэр эмэ бөлөххө сылдьан билсэр, көрөр-истэр баһам туолбата. Дьарыктары ытар хосторугар араас оонньуур, кыра остуоллар, олоппостор, оёолорго аналлаах хартыыналар, кинигэлэр, о.д.а. топорулар. Дьэрэкээн ойуу-мандар остуоруяа дьидутун санатар.

Кэлэр кэскилбитин, инникибитин кырачааннарыбын иитиигэ-үөрэтиигэ айымнылаахтык үлэтиир „Улыбка“ уһуяан үлэһиттэригэр өссө үрдүк ситиһини, чэгиэн-чэбдик буолууну баҕарыабын.

Алексей СЛЕПЦОВ.

БАСТЫНҮҮ ҮЛЭЛЭЭХ „УЛЫБКА“ УҢУЯААН

Улуустутугар оркулаба кириэн иннинээдэ саастаах оёолору иитэр-үөрэтэр тэрилтэлэр хас нэһилиэк аайы үлэлииллэр. Улуус киинигэр барыта 8 уһуяан баар. Бүгүн билиги хаһыалпытыгар сырдатыллар „Улыбка“ уһуяан улууска, өрөстүүбүлүкэтээдэ үчүгэй үлэлээһинэн биллэр.

2018 сыл сэттинньи 30 күнүгэр улуус дьаһалтатын мунһахтыыр саалатыгар „Сибээс сайдыыта—олох хардыыта“ диэн төгүрүк остуол ытыллыбытыгар „Улыбка“ оёо сайдар киинин үлэтин туһунан сөбүдүссэй Екатерина Иванова, методистар Александра Собакина, иитээччи Мария Саввина кэпсэбиктэрин улаханньык сөбө, интэриэһиргии истибитим, сылдьан көрөр-истэр, табыллар буоллабына, улуустут хаһыатыгар сырдатар санааламмытым. Сөбүдүссэйдиин кэпсэтинэн, бириэмэ бөдүөстүлүтүт эрээри, икки өттүттэн үлэһэ-хамнаһа, сырыыга-айанна үтүрүйтэрэн, ол бөдүөх тэрдүүлэн да буоллар, кинилэргэ тийэн, үлэлэрин көрдүм-иһиттим, салалтаны, иитээччилэри кытары сэрэгэстим.

Уһуяан устуоруйатын кэрдиис кэмнэрэ хайдах этилэрэй? Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ М. Д. Нертахова 1961 сыл бэс ыйын 19 күнүгэр суругар олобуран, Чурапчы оройуонун норуодунай дьокутааттарын ситэрииллээх сэбиэтин быһаарытынан, 40 миэстэлээх дьааһыла аһыллыбыта, 1966 сыллааха 2 №-дээх дьааһыла үлэтин садалаабыта. Улууска сөбүдүссэй оёону нууччалыы иитэр-үөрэтэр оёо тэрилтэтин быһыытынан билибитэ. 1981

сааһыгар диэри 4 бөлөххө араасаллар—3 саастаахтар кыра, 4 саастаахтар орто, 5 саастаахтар улахан, оттон 6 саастаахтар бэлэмнэни бөлөхтөр бааллар. Барыта 37 штатнай үлэһиттэн 20-тэ педагогическай үлэһит. Үксэ эдэрдэр, кэлэктиип орто сааһа—36. Үлэһиир, оёолор иитиллэр-үөрэнэр дьизлэрэ-уоттара эргэрибитин учуоттаан улуус, нэһилиэк салалталарын көбүлээһиннэринэн эргэ дьизлэригэр көһөн, билигин уруку сылларга үлэлиити турбут ГТАС (ЗАГС) уонна культуура управлениетин дьизлэригэр бааллар. Үс этэстээх таас дьиз тутуллан, түмүктээһиннээх түһүмээбэр кирибит, кизэн-куон, сырдык-кыраас сана тутууга кириэн үлэлииллэрин долгуйа кэтэһэллэр.

Уһуяан үлэтин-хамнаһын туһунан бу тэрилтэни 1987 сылтан салайар РФ норуот үөрэбикитин туйгуна, СӨ үөрэбикитин үтүөлээх үлэһитэ, учууталлар 11-с, Саха сирин дьахталларын 13-с сийиэстэрин дэлэһэтэ, Чурапчы нэһилиэтин дьокутаата, „Гражданский кирибиз“ бэлиэ хаһаайката Екатерина Иванова кизэн тутта, үөрэ-көтө билиһиннэрдэ. Олох тэтимнээхтик сайдыытын, аныгы ирдэбиллэргэ, сайдыылаах технологияларга олобуран, араас бырагыраамаларга кириэн иитэр ньымаларын сайыннаран, тупсаран иһэллэр. Ол эрээри быһаччы киллэрэн кэбиспээх, төрүт культуурабытын, үгэстэрибитин кытары ситимнииллэр. 1998 сылтан өг-дьүһүн эгэлгэтинэн оёо дьобурун сайыннарыга улуустаабы экспериментальнай былаһааха статуһун

киһилии киһи буола сайдан тахсарыгар туһуламмыт. Бу бырайыак оёо сааһынан улаатан истэгин аайы сатабылларын сайыннары быһыытынан түһүмэтинэн киллэриллэн иһэр. Маныаха төрөппүт оёотун сайыннарыга үлэлэһиитэ улахан оруоллаах.

Сэнээриини ылбыт, иитиллээччи даһаны, төрөппүт даһаны биһирир бырагырааматынан нууччалыы, английскайды тылы саастарыгар сөп түбэһиннэһэн, дьиринэтэн үөрэтии буолар. Бэһис сылын омук тылын үөрэтэр Аножелика Алофоникова үлэтэ ордух биһирэнэр. „Одаренный ребенок“ федеральнай бырайыакка кириэн, хас биридди оёо тус сатабылын, дьобурун, талаачын сайыннарыга үлэлэһэллэр. Кэккэ ситиһиллэрдээхтэр. Холубур, Николай Васильевка дьарыктанар оёолор саахымат, дуобат араас таһымнаах күрэхтэригэр миэстэлэһэллэр.

Бүтүн Россия үрдүнэн цифровой технологияга кириии кэмн таба өйдөөн, уһуяан „Цифровая трансформация общеобразовательного пространства

Тускар туһан

СИБЭККИ ДУУННЬА СҮБЭЛЭРЭ

Кыһыны быһа үгүс киһи дьизтээдэ сибэкки араас көрүгүн үүннэрэр. Сорох сибэккилэр киһи доруобуйатыгар олус туһалаахтар. Ол курдук, алоз сибэкки саамай туһалаагынан биллэр. Бу үүнээйи киһи доруобуйатыгар, араассаада туһатын уонна киһини көрүү-истии туһунан Евдокия Гаврильева — Сибэкки Дуунньа дьиз хаһаайкаларыгар тус ньымаларын билиһиннэрэр:

— Алоз сырдык түннүүгү сөбүлүүр. Буоругар: мас чоһун кытта киргиччэ тоорохойун булжуйан, оёуруот буорун, кумаабы, кыратык туойдукку буору эбэһин. Торфаны сөбүлээбэт. Кыһынны кэмнэ ыйга биридэ, иккитэ уу кутабын. Оттон сайынны 10-ча хонукка биридэ кутуллар. Ууну кутуон иннинэ буорун бэрэбизрэлээн көр — каппыт, куурбут буолуохтаах.

Төрөөтүбүнэ, арааран ылан тусла олордобун. Үчүгэйдик араасар, эбэтэр алларааттан тахсар ойбос лабааларыттан топузан ылан, бастаан быспыт сиргин 3-4 күн уутун-хаарын хайаан да куурдабын, көрөһүннээн баран олордон кэбиспээм.

Алоз саамай эмтээх үүнээйилэртэн бастакы миэстэһэ турар. Холубур, эһиги эмтиэккэ тийдэххитинэ өйдөөн көрөөрүн эрэ Алозлаах укуоллар, араас элбэх маастар, таблеткалар, настойкалар кырыы кырытынан тураллар. Оттон косметическай салонна тийдэххитинэ, састаагтарыгар алозлаах эһиги араас ыарахан сыаналаах кириэмнэр, лосьоннар, бальзамнар, шампуннар бааллар. Алоз иммунистэһин бөбүргөтөр, хаантын ыраастыыр, бааһы-үүтү, ууга, уокка ситиһилибити түргэнник оһорор. Тиис, күэмэй ыарыытыгар, стоматитка, сүһүбү, сити эмтииргэ тутталлар. Маны тэнэ атактара чэрдийэн моһуогурар дьонло олох туһалаах. Атаххын үчүгэйдик сылаас уунан сууйан баран, алоз сибирдэбин анаардаан, чэргэр саба ууран, бэрэбээскилээн кэбиспээм. Үс сыллаах алоз эрэ эмкэ туттуллар — төһөнөн кырдыһас да, очмоһон туһата улахан. Икки нэдиэлэ устата уу кутуллубатах алозттан биэр умнаһы быһан ылабын, онтон икки нэдиэлэ халадьынынньыкка хараһа кумааһыга, таһаска суулаан сытыарабын. Маннык сыттабына эмтиир, инэмтээтэ күүһүрэр. Алозттан каһардаах, мүүттээх настойка

оноруохка сөп.

Алозны кыра тына кырбаан блендергэ ыттыабыт, онно биэр ыстакаан каһор, биэр ыстакаан мүүт эбэн биэрэбит уонна барытын блендердибит. Икки нэдиэлэ устата халадьынынньыкка турбутун кэнниттэн ылан, бастакы 3 күннэ 1 чаайынай ньуоска аһыах иннинэ иһэбит, онтон бүтүөр диэри күннэ 3-тэ иһэбит. Бу профилактикаба, тымныыыга, хааны ыраастааһынга, иска-үөскэ барытыгар туһалаах.

Сүһүөххэ, сискэ настойка онорон массаастаһааххын сөп

Алозны сууйан-сотон баран, биэр сибирдэби ылан, чаайынай ньуоскаан иһинээдэ сүмэһинин барытын кыһыабын, буоһаба кутабын. Настойканы хараһа сиргэ 5-6 күн устата туруоран баран, халадьынынньыкка 2 нэдиэлэ туруорабын. Бэлэм настойканы сискэр, сүһүөххэр сотон, массаастаан иһэрэбин.

Оттон хаалбыт хабын кыра тына кырбаан, кыра истикилээннээдэ оргуйбут тымныы ууну кутан эмиэ настой оноруохка сөп. Онтукан 3-4 күнүнэн бэлэм буолар. Бу настойуһан лосьон курдук сирэйгин ыраастаһааххын сөп, ону тэнэ иһизоһин да сөп. Сирэйим мырчыстаһастарын аһыйатар сыалтан соттобун. Куйахабын, баттаһын соттохпона, түһэрэ намырыыр.

Араассаада олордүүтүгэр — алоз туһата

Алоз сүмэһинин чаайынай ньуоскаан кыһыан ылабын. Бастаан кыра иһиккэ сүмэһинин суурайабын, онтон миискэлээх ууга кутан таблеткаларбын оборторобун. Таблеткабын экономикалыыр сыалтан доһирак • иһитин аллараа өттүгэр чизрбэ джорбут буорун кутабын (чизрбэ буора суох буоллабына, бэлэм атыыланар буор), ол үрдүгэр алоз уутун оборторобун, таблеткабын тас хабын хайа тардан чизрбэм буорун үрдүгэр түнүгэ тэлгэтэбин. Араассаадам, ханнык да стимулятордардааһар алоз уутун оборбут таблетка буоругар түргэнник силис тардан үүнэр.

Иһикс туттар ньымам. Алоз суон сибирдэбин быһан ылабын, киһигэ курдук анаардыбын. Эттигэр ордух оёурсу сизмэтин батары анһаарга үчүгэй ньыма баар. Үс хоһон баран сизмэбин ылабын уонна олордобун. Киһи соһуйуох, түргэнник быһан тахсар.

Аны бу уубар түргэнник силис тартын, ыарыыта суох үүнүнүн диэн хортуоска силистээх үүнээйилэрибн (бегонияны, гладиолустары, георгины уонна да атын хортуоскалары) алоз суурадаһыныгар эмиэ сытыарабын.

Биэр остолобуой ньуоска алоз сүмэһинин 1 ыстакаан сылаас соһус ууга суурайан баран, 5 лиитэрэ ууну кутан булжуйабын. Манна бегония, георгин, гладиолус, лилия, быһата, хортуоппуйдары барытын суука да анаара сытыардааха — туох да буолбат, оннук илитэн баран олордобун, бары бэркэ үүнэллэр.

Сорох хортуоппуйдар „уһуктан“ биэрээччилэрэ суох, ордух бегония. Олоруманньыкынабын: салапаан түгэбэр сиктээх кыра буор кутабын эбэтэр муох угабын, онно алоз суурадаһыныгар сыппыт бегония хортуоскатын ылан уурабын, тыын кирибэт тына салапааммын хам бааһыбын. Сылаас, күн көрөр сиригэр уурабын. Оннук 2 нэдиэлэ устата сытыахтаах, сиктээх буолуохтаах. Очмоһо түөрт-бизс хонугунан, оттон хойутаабыт сибэккиларим уонна хонугунан уһуктааччылар.

Марфа ПЕТРОВА.

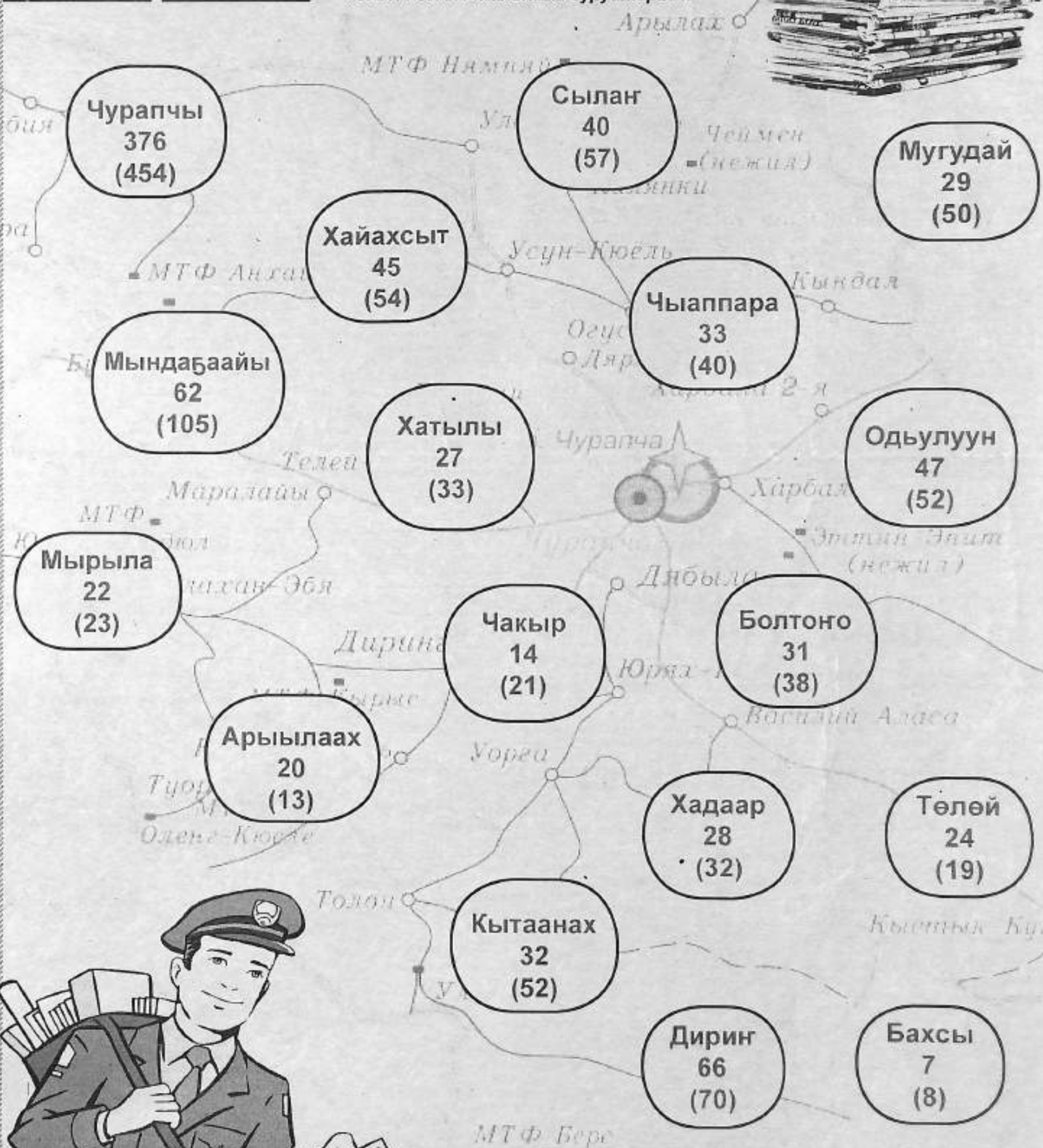
2019 сыл бастагы ангаарыгар «САНА ОЛОХ» хаһыакка почта нонүө сурутуу көрдөрүүтэ (нэһилиэктэринэн)

**ПОЧТА
РОССИИ**

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ УЛУУСПУТ ОЛОХТООХТОРО!

Информацияны кизэник уонна
кырдьыктаахтык тизэрдэр улуустаабы
«САНА ОЛОХ» хаһыакка суруйтарын!

Скобка иһигэр 2018 сыл көрдөрүүтэ.
Инфографикаба электроннай сурутуу кирибэтэ.

Биһизэ суруйаалар

УЛУУ ОЛОНХОҢУТ ДОЙДУТУГАР

Улуу олонхоһунут И.Г.Тимофеев-Теплоухов төрөөбүтэ 150 сылыгар анаан араас култуурунай хабааннаах дьаһаллар, куонкуустар ыытыллыахтара. Ол чэрчитинэн, олунньу 10 күнүгэр Хайахсыттан төрүттээх чуралчылар Хайахсыкка тэрилтэ салайааччыларын, нэһилиэк дьаһалтатын, култуура үлэһиттэрин кытта төгүрүк остоол тэрийэн кэллилэр. Бөлөбү Хайахсыт нэһилиэтин куратора И.К.Матвеев, Хайахсыт нэһилиэгиттэн улуу дьокутаата Т.В.Адамова, Хайахсыт нэһилиэтин түмсүүтүн салайааччы А.С.Егорова салайдылар. Сомоҕолоһуу сылынэн нэһилиэк уопастыбаһнай олоһор бары бииргэ түмсэн, биер өйүнэн-санаанан салайтаран, култуурунай-массабай, идеологическай үлэни өрө тутан, үлэ былааннарын торумнаатылар.

Бу күн "Алаһа" норуот айымньытын дьыэтин дириэктэрэ В.М.Поисеев "Сыдыгынан сыдыаһын" сыллаабы ыппыт үлэтин, инники сорукутарын нэһилиэтинэн иннигэр, экранна сыппараларынан көрдөрөн, сипилии кэпсээтэ. Култуура киинигэр 1 мөлүйүөн 118 тыһ. солк. суумаҕа үлэһиттэригэр ол курдук, 800 к.м. изинээх кырыһыаны аныгы матырыйаалынан уларыппыттар, 180 к.м. изинээх көрөөччү саалатын муостатын, 16 к.м. изинээх дириэктэр хоһун иитэр матырыйаалларын уларытан онорон, саналы муосталаан, лаахтаан тупсабай көрүннөбүттэр. Итиннэ тэҥэ 855 тыһ. солк. суумалаах материалнай-техническай баазатын ханатыы үлэһиттэригэр ол курдук, 279 тыһ. солк. звуковой аппаратура, 250 тыһ. сана мизбэл, 305 тыһ. солк. суумаҕа уотунан-күөһүнэн иизгэтэр оборудование, киинэ экраны ылбыттар. 309 тыһ. солк. култуура киинин уотун-күөһүн олорму уларыппыттар. Тизийи-таһыы үлэтигэр 20 тыһ. солк. суума барбыт. Онон 31 сыллаабыта тутуллубут дьыз иккис тыһын ылан, быдан сэргэх көрүннөммит. Бу кэлэр сылга фойегын, балаһанын иһин, култуура киинин түннүктэрин уларытар сорукутаахтар.

Владислав Михайлович бу улахан хабааннаах өрөмүөн үлэтин ыппыт "СПБО-1" тэрилтэ генеральной дириэктэригэр Егор Егорович Анемподистовка, истинник махтанна, үлэни-хамнаһы тэрийсипит бары үлэһиттэргэ сэмэй бэлэхтэрин туттарда. Егор Егорович эмиз илии тутуурдаах кэлбит – Чуралчыга олорор хайахсыттар маанылаах эбэлэрин Кэтит күөл көстүүтүн холустаҕа уруһуйдатан аҕалбыттар. Ону күргүөмүөн санаҕа тахсан, култуура киинигэр бэлэхтэтиллэр. Куратор И.К.Матвеев үгүс үлэ-хамнас ыытыллыбытын бэлэтиэтэ, инникитин дойдордуу сибээс өссө күүһүрүгүрүгэр баҕаран туран, эбэрдэ сорукутарын үөрүүлэх быһыыга туттарда. Түмүккэ икки өттүттэн холбоһуктаах кэмисэр буолла. Кэлбит да дьон, олохтоохтор да астынан, үөрэн-көтөн, сүргэлэрэ көтөбүллэн, дьонун тэрээһини оһуохайынан түмүктэтиллэр, хаартыскаҕа түстүлэр.

М.ГЕРАСИМОВА,

Култуура управлениетын фольклорга салаатын үлэһитэ.

Успуорт

БЭТЭРЭЭН-ЫСПАРСЫМЫАН БЭЛЭБЭ

Герасим Степанович Платонов – Чуралчы улуһунгар физическай култуура уонна успуорт сайдыытыгар ыспарсымыан, тэрийээччи, үлэһиттэри-биһиэтинэн элбэх сыратын биэрбит, үлэһиттэри, билигин даҕаны үлэһиттэри сылдыар, биер тарбааха баттанар киһинэн буолар. Ол курдук, эдэрлэр остуол тенниһигэр, волейболга Чуралчытын чизгин араас таһымнаах курактэһиһилэргэ ситиһиһилээхтик көмүскээбитэ, өрөспүүбүлүкэ тас өттүгэр тийэ сылдыабыта.

Кэлин доруобуйатын туругунан успуорттан тэйбитин да иһин, бу таптааллаах эйгэтиһтэн тэйбэтэ, курактэһиһилэри тэрийиһигэ судьуйалааһынна актыыбынайдык кыттыбыта, билигин бэтэрээн ыспарсымыаннар түмсүүлэрин салайааччытын быһыытынан үгүс өрүттээх үлэни ылар. Биер курактэһиһилэһэ – урукку, билигин курактэһиһилэр түгүннэрэ түһэрлиһибит хаартыскаларын мунньар, актыылары хомуйар. Бу баай матырыйаалынан туһанан, хас да киһигэни, альбомнары таһаартарда. Кэники таһаартарбыт, Кинилэр Чуралчыны аатырдыбыттар кинигэтэ улахан сэнээримин ылла.

Герасим Степанович хаартыскаларын быыстапка онорон (А-3 форматтаах 50 устуука) Александр Федотов аатынан успуорт саалатыгар, А.К.Софронов аатынан култуурунай-спартибынай киһингэ, П.П.Пинигин мусойугар, Кытаанах нэһилиэгин ыспартыбынай саалатыгар бэлэхтээбитэ. Соторутаабыта Хатылы нэһилиэгин бырааттыы Поповтар ааттарынан успуорт саалатыгар бэлэхтээбитин истизиндэ онортоон туруордулар.

АЛЕКСЕЙ СЛЕПЦОВ.

2019 сыл — Арасыыйаҕа Тыйаатыр сыла

Тыйаатырга ылларан, олобун аргыһа онгостон...

2019 сыл - Арасыыйаҕа Тыйаатыр сыла. Быйыл Петр Решетников аатынан Чуралчытаабы норуодунай тыйаатыр көрөөччүлэргэ быһыын арыһыта 50 сыла. Бүгүн кэпсэтэр киһим – биһиги тыйаатырбыт кырдыаас артыыһа Спартак Григорьевич Слепцов. Кини – Чуралчы улуһун уонна Чуралчы нэһилиэгин бочуоттаах олохтооһо, ССРС уонна Арасыыйа Бочуоттаах донора, "Үгүс дьыала" анал бэлиэ хаһаайына, Арасыыйа байыаннай тутуутун туйгуна, "Коммунистическай үлэ" удаарынныыга.

Үгүс күнүнэн, Спартак Григорьевич! Ого сылдьан дьониниһигэр тахсан хоһоон ааһар, сыанкаларга оонньуур этин дуо? Тыйаатырга сыстан, артыыс буоларгар туюх сабыдыаллаабытай?

Мин Сыланга, Булгуннаахтаахха үөрэммитим. Ити 50-с сыллар ортолоро – уоттаах сэрри, сүт-кураан кэниһтэн олох сыһыа көнөн эрэр кэмнэрэ этэ. Дьон сырдыкка, кэрэбэ баҕата күүстээбэ, түмсүүлэргэ көхтөөхтүк кыттар, уус-уран көрүүлэр ити сылларга саҕаламмытара. Учуталларбыт Евдокия Григорьевна Слепцова, Анастасия Тихоновна Старостина оболорго сыанка туруораллар этэ, оруол биэрэллэрэ. Дьэ онно аан бастаан сыанкага оонньообутум. Сайын ахсын Дьокускайтан саха бастаах артыыстар, чугас аймактарбыт Марк Дмитриевич уонна Матрена Васильевна, Андриан Семенович Слепцовтар, Николай Дмитриевич Слепцов-Туобулаах дьыз кэрэһиниэн төрөөбүт сайылыктарыгар сайылы тахсаллара. Кинилэр Холболоох сайылыка кэлиһилэрэ биһизэ улахан күүтүүлээх күн, бырааһыннык тэнэ буолар. Улахан артыыстар кэпсээннэрэ, дьонно сыһыаннара, тутта-хапта сылдыһыллара, биһизэ, оччотоору тыа киһитигэр, сайылык оҕотугар, элбэҥи биэрбитэ, инэрбитэ буолуо, кинилэр биһиги харахпыттар ураты дьон курдук көстөллөрө. Тыйаатырга сыстан артыыс буоларбар ити барыта хайаан да көмөлөспүт буолуохтаах.

Чуралчы норуодунай тыйаатырыгар ким ынырылтынан кэлбиккиний, ханнык испэктээккэ аан бастаан оонньообуккунуй?

Баширия Уфа куоратыгар элекрик-сварщик идэтин баһылаан, бастаан Дьокускай куоракка үлэлээбитим. 1984 сыллаахха дойдубар кэлбитим. Хомунаальнай хаһаайыстыба тэрилтэтигэр үлэбэ кирибитим. Манна даҕатан эттэххэ, бу тэрилтэбэ үлэлээбитим 55 сыл буолла. Күтүөгүм, оччолорго тыйаатыр режиссерунан үлэлиир Иван Иванович Кандинский "тыйаатырга кэлэн артыыстаа" дьин ынырар этэ да, үлэм элбэх буолан кыаллыбатаҕа. Онтон Надежда Михайловна Заболотская режиссерунан ананан кэлбитэ 1976 сыллаахха Иван Гоголев "Үгүс көмүс ингэһэ" драматын туруорбута. Бу испэктээккэ аан бастаан сыанка тахсан. Ханыйлай оруолун оонньообутум. Саҥа режиссер Надежда Михайловна туруорбут бастаахы испэктээк көрөөччү сэнээримин ылбыта. Биһиги, сыанкага бастаах тахсыбыт артыыстар – Василий Кузьмин, Виктор Федоров, мин хайбааммыппытын билигин олус күндүтүк саныыбын. Онтон ыла элбэх испэктээккэ оонньоотум. Мин оонньообут оруолларым барыта кинээстэр, баайдар, бандыыттар, ньиэмэстэр (күлэр).

Бэйэн тустуах үлэн кэниһтэн, илэн кэмгэр ис сүрэххититтэн тыйаатыр дьикти, абыланнаах эйгэтигэр ылларан, олобун арахсыспат аргыһа онгостубут дьонтон биридэстэрэ буолан, норуот артыыһа, талааннааҕа буоллабыт.

Кырдык, бары да араас эйгэбэ үлэлиир дьон үлэбит кэниһтэн, жэһэ

сотору-сотору буолар репетицияларга мустарбыт. Төһө да үлэ кэниһтэн сылайан кэллэргин, репетиция кэмгэр бэйэ-бэйэбитин хаадылаһан, дьэбэлэһэн, хата сылайбыппыт аһара. Кэһэ 7 чаастан, сороһор түүн 1-2 чааска диэри бэлэмнэнэрбит, бириэмэ барбытын билбэккэ хааларбыт. Надежда Михайловна сүрдээх ирдэбиллээх этэ. Оруолларга артыыстары таба агтаран туруоран оонньоторо. Испэктээк тылыгар-өһүгэр улахан болҕомтону уураа. Иньэ ынан, тылбытын бары койосуус үөрэтэрибит, оруолга кириэрэр күн айы буолар репетициялар элбэҥи биэрэллэрэ. "Үгүс көмүс ингэһэ" драматан Уус Алдан оройуонугар гастролга сылдыһыппыт, оройуонмут бары нэһиликтэригэр оонньообуллубут. Көрөөччүлэр олус сэһээрэн көрбүттэрэ, элбэх махтап тылларын эппиттэрэ. Гастролга сырыттаахха, элбэх көрүдүөс түгэн да тахсааччы. Төһө да сылаалаабын, аһаҕас массыынаҕа айааннаабыт, суол-иис да кулаһан буоллар, бу кэми күндүтүк саныыбын.

Быйыл эн Чуралчы тыйаатырыгар артыыстаабытын 43 сыла буолбут эбит. Уһун кэм буоллаҕа. Ити сыллар усталарыгар элбэх көлүөнэ артыыстары кытта алтыһабын?

Тыйаатыр быһыа аһыллыабыттан, көрөөччү сүрбэр тийэр оруоллары айбыт, уопуттаах, тыйаатыр бастаах артыыстарын кытта испэктээккэ оонньообутум. Ол мизэ – оччолорго сана артыыстаан, оонньоон эрэр киһизэ элбэҥи биэрбитэ. Александра Герасимова, Прокопий Дорофеев, Елизавета Попова, Егор Монастырев, Петр Попов уо.д.а. куруук оруолларын кыһа-хото туталлара, көрөөччү сүрбэр тийэр уобастары айбыттара. Орто көлүөнэ артыыстары, бары өттүнэн талааннаах дьону: Василий Кузьмин, Дмитрий Кириллины, Гурий Монастыревы, Мария уонна Валерий Герасимсатары, Валентина Пинигинаны, Матрена уонна Алексей Павловтары, Анна Пудованы, Алексей Слепцовы уо.д.а. кытта алтыһыт, биер кэмнэ айан-тутан ааспыт кэмнэрбин олобум биер бэлиэ, күндү бэлэбин курдук ыпынабын, өрүү ахтан-санаан аһабын.

Спартак Григорьевич, кэпсэтиһибит түмүгэр тугу этиһэн этэй?

Миигин тыйаатыр кэрэ, абыланнаах эйгэтигэр киллэрбит, артыыс ынан итэн, үөрэтэн таһаарбыт киһибэр, режиссербар Надежда Михайловнаҕа махтабын этэбин. Билигин да кини салайар "Арчы" дьыэтин бары тэрээһиннэригэр кэлэн кыттабын, бэтэрээннэр хуордарыгар ыппыбын. Куруук дьон ортотугар үөрэ-көтө сырыттаахха, олоххо тардыһы да күүһүрэр, дьонно туһалаабы онорортон, кэрэни бэлэхтииртэн өрө көтөбүллэбин, санаан да сырдыыр.

"Көлүөнэни көлүөнэ солбуйар" дьин норуонка мээһэбэ этилиһбэт. Биһиги, кырдыаас көлүөнэ артыыстар, суолбутун салҕаан, эдэр дьон сүрдээх айымньылаахтык үлэһиттэр, аяллар. Саха өрөспүүбүлүкэтин култууратын үгүлээх үлэһитэ, режиссер Иван Иванович Бушков Чуралчы норуодунай тыйаатыра үрдүк чыпчаалга тахсарыгар, аата дорбосноохтук аагтанарыгар айымньылаахтык, үгүс сыратын биэрэн үлэлиир. Билигин тыйаатыр айар кэлэктибэ эдэр, элбэх бэстибээллэргэ, курактэргэ үгүс ситиһиһилэрдээх, Таптааллаах тыйаатырбыт үбүлүөйдээх сылын айар үлэбэ ситиһиһилэрдээх көрсүбүт.

Кэпсэтиһит иһин махтанабын. Эһиги курдук олобу хамсаатар дьон куруук эдэр ыччанка холобур буолабыт. Эһизэ туюх баар үчүгэйи бабарабын.

Кэпсэттэ Наталья ЗАХАРОВА.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү тапталлаах кэрэммин, арабытын, элбигин, хос элбигин, хоту көнөрүлүү кытлыгалавдын, улз бээрээни, тыва хаавайстыбатын, бээрээни, Саха өрөстүүбүлүктүн, тыва хаавайстыбатыгар туйаунун, Төлөй нэһилигин бочумтаах олохтообун **Самсон Егорович СИВЦЕВЫ** 80 сааскын туолар өрөбүдөөх үбүлүүбүдүн иэ сүрэхпититтэн итиитик-истиитик эбэрдэлиибит! Баарабыт күндү киһибитигэр өрүү сөбүрээбэт эрчими, чирээл тиит масты кытаанах доруобуйаны, ыарыы ыалласпатын, хололто холбоспотун, сылайары-эпэйэри билгиммэккэ, сааһырыыа бэриммэккэ, күлү-үөрү, чэбиги-чэбик сырыт диги аламы тылын аныгыбыт!

Чугас дыонуг тапталларыгар, диринг убаастабылларыгар уйдаран, өссө да уһуннук, дыллоохтук олох!
Күн сылааһа сыдыаабын, ыраас халлаан кэрээстин, үтүө санаа салалыннын!

Кэрээни Александр Иннокентьевна, оболорун, сизиннэрин, хос сизиннэрин.

ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «ХАЯХСЫТСКИЙ НАСЛЕГ»
РЕШЕНИЕ

«09» февраля 2019 г.

№ 16

О регистрации кандидатов на должность главы муниципального образования «Хаяхсытский наслег» Чурапчинского улуса

Проверив соответствие порядка выдвижения кандидатов на должность главы муниципального образования «Хаяхсытский наслег» требованиям Закона РС (Я) «Закон о муниципальных выборах Республики Саха (Якутия)», и иные необходимые для регистрации кандидата документы, Избирательная комиссия муниципального образования «Хаяхсытский наслег» РЕШИЛА:

1. Зарегистрировать следующих кандидатов на должность главы муниципального образования «Хаяхсытский наслег» Чурапчинского улуса Республики Саха (Якутия):

№	ФИО	Дата рождения	Место жительства	Кем работает	Принадлежность партии	Кем выдвинут	Зарегистрирован
1	Дорофеев Артем Петрович	17.09.1966	Республика Саха (Якутия), г. Якутск ул. Пермякова 138, корп. 2, кв. 150	Спортивный инструктор АМО Хаяхсытского наслега Чурапчинского улуса	Беспартийный	самовыдвижение	09.02.2019 в 19:42 минут
2	Тарасов Тарас Лукич	14.05.1956	Республика Саха (Якутия), г. Якутск ул. 202 МКР, корп. 16, кв. 161	Главный специалист по управлению делами по ГО, ЧС и пожарной безопасности отдела организационной работы и контроля	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 14:00 минут
3	Поньков Артем Андреевич	25.08.1994	Республика Саха (Якутия), г. Якутск ул. Птицефабрика д. 6, кв. 56	Временно не работающий	Член политической партии ЛДПР «Либерально-демократическая партия России»	ЛДПР	09.02.2019 в 14:55 минут

2. Выдать зарегистрированным кандидатам удостоверение о регистрации установленного образца и копию настоящего решения.

3. Опубликовать настоящее решение в газете «Сана олох» и или официальном информационном сайте в установленные законом сроки.

Л.И. Филиппова, председатель ИКМО,
А.И. Поисеева, секретарь ИКМО.

ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «ХАЯХСЫТСКИЙ НАСЛЕГ»
РЕШЕНИЕ

«09» февраля 2019 г.

№ 12

О регистрации кандидатов в депутаты представительного органа по многомандатному избирательному округу муниципального образования «Хаяхсытский наслег» Чурапчинского улуса

Проверив соответствие порядка выдвижения кандидатов в депутаты представительного органа по многомандатному избирательному округу муниципального образования «Хаяхсытский наслег» требованиям Закона РС (Я) «Закон о муниципальных выборах Республики Саха (Якутия)», и иные необходимые для регистрации кандидата документы, Избирательная комиссия муниципального образования «Хаяхсытский наслег» РЕШИЛА:

1. Зарегистрировать следующих кандидатов в депутаты представительного органа по многомандатному избирательному округу муниципального образования «Хаяхсытский наслег» Чурапчинского улуса Республики Саха (Якутия):

№	ФИО	Дата рождения	Место жительства	Кем работает	Принадлежность партии	Кем выдвинут	Зарегистрирован
1	Аржаков Константин Константинович	06.01.1989	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Лесная, д. 3	ИП Аржаков К.К. Глава (КГФХ)	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 12:10 минут
2	Бандерова Ньургуйаана Сергеевна	30.07.1979	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Молодежная, д. 17	МБОУ «Хаяхсытская СОШ им. А.П. Илларионов» учитель начальных классов	Беспартийный	самовыдвижение	09.02.2019 в 12:25 минут
3	Борисов Василий Ильич	15.12.1970	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Молодежная, д. 24	МКУ УСХ Чурапчинского улуса специалист сельского хозяйства в Хаяхсытском наслеге	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 12:42 минут
4	Кузьмин Александр Гаврилович	30.07.1988	Республика Саха (Якутия), г. Якутск ул. Чернышевского д. 106, корп. Г-3	ГБУ РС(Я) Чурапчинская ЦРБ Хаяхсытская участковая больница, завхоз	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 13:09 минут
5	Макаров Семен Витальевич	03.08.1989	Республика Саха (Якутия), г. Якутск ул. Бигибина д. 42, корп. 47, кв. 13	Администрация Главы РС(Я) и Правительства РС(Я) Помощник депутата Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации Салазнова В.С.	Член политической партии ЛДПР «Либерально-демократическая партия России»	ЛДПР «Либерально-демократическая партия России»	09.02.2019 в 13:21 минут
6	Павлова Елена Михайловна	28.10.1987	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Юбилейная, д. 9	СХПК Чурапч. лаборант маслоцеха Хаяхсытского наслега	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 13:37 минут
7	Поисеева Анна Михайловна	09.02.1974	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Юбилейная, д. 14	Безработная	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 13:58 минут
8	Поисеев Роман Васильевич	15.02.1989	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Юбилейная, д. 5	МБОУ «Хаяхсытская СОШ им. А.П. Илларионов» охранник	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 14:17 минут
9	Поисеев Владислав Михайлович	05.12.1980	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Комсомольская, д. 27	МБУ «ДНТ «Алаба» им. И.Г. Тимофеева-Теплоухова Хаяхсытского наслега», Директор	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 14:25 минут
10	Поньков Артем Андреевич	25.08.1994	Республика Саха (Якутия), г. Якутск ул. Птицефабрика д. 6, кв. 56	Временно не работающий	Член политической партии ЛДПР «Либерально-демократическая партия России»	ЛДПР «Либерально-демократическая партия России»	09.02.2019 в 14:48 минут
11	Федотова Ольга Ивановна	24.11.1973	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Молодежная, д. 34	ИП Федотова О.И. (КГФХ)	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 15:00 минут
12	Феофанова Людмила Никитична	05.06.1984	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Октябрьская, д. 12, корп. 3	МБДОУ «Кундээн», повар	Беспартийный	самовыдвижение	09.02.2019 в 15:17 минут
13	Филиппов Анатолий Николаевич	25.07.1981	Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус с. Туора-Кюель, ул. Комсомольская, д. 5, корп. А	МБОУ «Хаяхсытская СОШ им. А.П. Илларионов» учитель физкультуры и ОБЖ	Член политической партии ЯРО ВПП «Единая Россия»	ЯРО ВПП «Единая Россия»	09.02.2019 в 15:34 минут

2. Выдать зарегистрированным кандидатам удостоверение о регистрации установленного образца и копию настоящего решения.

3. Опубликовать настоящее решение в газете «Сана олох» и или официальном информационном сайте в установленные законом сроки.

Л.И. Филиппова, председатель ИКМО,
А.И. Поисеева, секретарь ИКМО.

Чурапчы нэһилигин олохтообо
СИДОРОВ Василий Алексеевич
уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, бары чугас дыонугар дирин кутурбаммытын тиздэбит.
Чурапчытаабы почтамыт кэлэктиибэ, бэтэрээннэрэ.
Кутурбаммытын тиздэппэр:
- Күндү убайа, таайа, почта, култуура бэтэрээнэ, биэс оҕо амарах аҕата, аҕах сизэ эһэти Сидоров Василий Алексеевич олохтон туораабытынан, санастарыгар, оболоругар, сизиннэригэр Дьонуускайтан балта, Юнеско сопредседателэ Елизавета Сидорова, Дьөгүөрэлтэр, Винокуровтар, Тытыгынаевтар, Алексеевтар.

Тапталлаах уоллара, Аллайыаха улууһун "Сайдыы суолу" хаһыат кылаабынай эрдээктэрэ
ДОКТОРОВ Андрей Петрович
соһумардык олохтон туораабытынан, Уус-Алдан олохтообор, дьүөгэбитигэр Екатерина Васильевна, күтүөлүтүгэр Петр Петрович Докторовтарга уонна чугас дыонноругар дирин кутурбаммытын тиздэбит.
Чурапчытаабы интернээт-оскуола 1970 сыллаабы ытыуһа.

Аҕата, Мэнэ Ханалас улууһун Тиэлиги нэһилигин олохтообо
КИРИЛЛИН Игорь Васильевич
оһохтон туораабытынан, Чурапчытаабы "Чуораанчык" улуһаан үлэһитигэр Марфа Игоревна Коркинага уонна кини дьиз көргөһүгэр дирин кутурбаммытын тиздэбит.
"Чуораанчык" улуһаан кэлэктиибэ, профкома, улуустаабы үөрэх үлэһиттэрин профсойууһа.

Хоптоо нэһилигин олохтообо, тапталлаах кэрэним, күндү ийэбит, эбэбит, үлэ бэтэрээнэ
ГРИГОРЬЕВА София Николаевна
ыарахан ыарыттан холмотолохтук олохтон туораабытын аймактарыгар, билэр дыонугар дирингиз курутууһун туран иһитинэрэбит.
Кэргэнэ Семен Степанович, оболоро Саргылана, Виктор, Мария, Семен дьиз көргөттэрэ.

Кылаабынай эрдээктэр - Л.В. ГОРОХОВА.
Кылаабынай эрдээктэри соҕулааһы - Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
Элбигиэр санигаар, сурух отдела - А.Н. ЗАХАРОВА.
Экземплекка, тыва хаавайстыбатын отдела - А.М. СЛЕПЦОВ.
Кэрээдэтиннэр - С.А. ЖЕНДРИНСКИЙ, М.В. ПЕТРОВА.
Танаккы - Л.К. ПОПОВА.
Бачээтээчи - Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР
Правительства, Чурапчы улуһун
"Сана олох" редакционнай-издательской
холбоһук автономнай ууредканиа,
Российской Федерации Роскомнадзор
СР управленинчыгар 2012 с. кулун тутар
15 күнүгэр регистрациламмыт нүмэрэ -
ПН №ТУ14-0238.

Редакция, издатель,
адырыһа: 676670, Чурапчы
сал., Корп. Маркс ул., 26-а.
Телефоннарбыт: редактор
- 41-332, отделеппар - 41-295,
41-398. E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru,
instagram: @sanaoloh

Бачээкэ сааһа: № 11 (11568)
Күлүмү: 2 бач. лист
Ахсаана | 350. Хаһыат сыһыата: 10
Аһаар: Ордук, иһиттэр, санига
директор, редактор, издатель, отделеппар
адырыһа, сурух, кылаабынай, кылаабынай
информационнаахтар, адырыһа, адырыһа,
адырыһа

Хаһыат бачээкэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бачээкэ бэриллэр: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакционнай-издательской холбоһука 14.02.2019 с. офсетка бачээттаннэ.
Телефоннаах адырыһа: 676670, Чурапчы сал., Корп. Маркс ул., 26-а. Индекс: 54907. Хаһыат нэһилигэ иһиттэр: олутуруннукка уонна бачээкэ таһаар.